

KRVAVE GODINE (VI.)*

► Piše: dr. fra Ivo Sivrić

VIII. HERCEGOVAČKI FRANJEVCI: ŠIROKOBRIJEŠKI PROFESORI I »USTAŠOVANJE«

6. Prof. Marko Vego i pogibija širokobrijeških franjevaca Jedan mali isječak iz prošlosti

On se rodio 1907. godine u Čapljini, a umro je na 1. ožujka 1985. godine. U Čapljini je završio pučku školu, a gimnaziju na Širokom Brijegu. Bogoslovske nauke je studirao u Mostaru i u Freiburgu. Bio je zaređen za svećenika i godinu ili dvije bio je prefekt đaka na Širokom Brijegu. Kasnije je studirao povijest na Ljubljanskom i Zagrebačkom sveučilištu. Nakon završenih studija napustio je Franjevački red i svećenstvo. Iza toga bio je profesor u Nikšiću, direktor gimnazije u Mostaru, pa direktor Zemaljskog muzeja u Sarajevu, itd.

Najzanimljiviji razgovor s M. Vegom imao sam već odavno, početkom studenog 1966. godine, u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. Došao sam s pokojnim fra Bonicijem Rupčićem da ga posjetimo. S njim smo našli u njegovu uredu njegova bliskog suradnika na povijesnim istraživanjima. Dok smo spominjali Široki Brijeg u raznim kontekstima, odjednom je počeo pri-

povjesničar Marko Vego

čati slijedeći događaj koji se je zbio ili krajem 1944. ili početkom 1945. godine u Nikšiću. Onda nastavi pripovijedati.

»K meni su došli viši partizanski časnici-zapovjednici na savjetovanje prije konačnog vojnog posjeta na Hercegovinu«. Profesor M. Vego već je u to vrijeme uspostavio veze s partizanima. Naravno, dok su se razgovarali o Hercegovini i njezinu stanovništvu da su se dobro dotakli i Širokog Brijega. Ti partizanski časnici propitali su se o Širokom Brijegu i franjevcima. Među partizanima kolale su najstrašnije priče o širokobriješkim franjevcima. Javnost se majstorski pripravljala na zločin, odnosno ubojstvo tih franjevaca. Prema Vegi i sami ti zapovjednici su prepričavali te lažne stvari. Kad su se oni »ispovjedili« profesoru Vegi što su čuli i što im je dojavljivano putem raznih (neprijateljski raspoloženih) agenata o tim svećenicima, onda je on počeo sa svojim izlaganjem.

»Ja sam nekoć pripadao toj grupi ljudi-svećenika-profesora« – nastavlja M. Vego pričati – »koju vi zovete širokobriješki fratri. Bio sam jedan od njih. Sve što vam se je negativno o tim ljudima reklo, to je sve puka laž i izmišljotina. Širokobriješki fratri nisu banditi, kako vam se servira i govori. To su ljudi visoke kulture i naobrazbe, ljudi ljubavi – koji svakoga ljube – ljudi poštenja i karaktera, koji su se posvetili Bogu i dobru naroda bez obzira na vjeru i narodnost. Dopustite mi da vam predočim što zornije širokobriješke franjevce kakvi su to ljudi«.

»Vi svi znate – bez obzira da li vjerujete ili ne vjerujete – da je za svakoga kršćanina najveća i najsvetija stvar križ: taj je simbol u središtu kršćanske vjere. I kad jednom stignete na Široki Brijeg i kad se susretnete s tim fratrima, stavite na pod preda nje križ, i recite im: koji god od vas ne pljune na ovaj križ, bit će smjesta ubijen. Uvjerit ćete se da nijedan od njih to neće učiniti. Svaki će se radije dati ubiti negoli to učiniti. Oni imaju svoja uvjerenja za koja će radije poginuti negoli ih pogaziti i izdati«.

Zatim je prof. M. Vego nadodao: »Rekao sam im da paze što će učiniti na Širokom Brijegu, da se ne bi pre naglili jer bi se tako mogli strašno prevariti i kasnije sve požaliti što ste svetu i dobru čeljad uništili.«

Iza ove svoje kratke pripovijesti, Marko Vego zastade, srknu kave iz fildžana, duboko uzdahnu i sa nekim žalovitim naglaskom reče: »Žestoko su se prevarili – ubili su nevine ljude«.

Nakon toliko navedenih činjenica o radu i zbivanjima među hercegovačkim franjevcima, čini mi se da još nisam od-

* Izvadci. Tekst donosimo u izvorniku jer vrijedi kao svjedočenje sa svim svojim subjektivnostima. Popravljeni su samo očite pogreške.

govorio na postavljeno pitanje: Zašto su hercegovački fratri optuženi zbog ustaštva, pa im se čak pripisuju zločini koje nikada nisu počinili? ili zašto oni nisu iznijeli činjenice pred domaću i svjetsku javnost?

Uspjeh laganju u inozemstvu protiv hrvatskog naroda kao i protiv hercegovačkih franjevaca nalazi se u tom, što su jugoslavenski konzulati kao i ambasade širom Amerike i zapadnih zemalja bile u srpskim rukama, koji su neprestano kljukali američku i evropsku javnost lažima protiv Hrvata i fratara. Čak su uspjeli zaraziti svojim lažima i promidžbom i hrvatske i katoličke ustanove kao Hrvatsku bratsku zajednicu i njihovo službeno glasilo *Zajedničar*, koji je bio pun laži i objeda protiv Hrvata, hrvatskih biskupa i svećenstva. Sve ove laži kao i propagandu i hrvatski su emigranti gutali.

Mora se još napomenuti, da je za vrijeme rata i za čitave opstojnosti NDH cijeli hrvatski narod bio u strahovitoj dilemi. Čak bi se moglo primijeniti i na nadbiskupa i kardinala A. Stepinca. Zapravo, o čemu se radi, ili bolje, o čemu se radilo? Uspostavila se hrvatska država, za kojom je hrvatski narod vjekovima žudio. To se donekle ostvarilo na 10. travnja 1941. Hoću reći, vidi se s jedne strane, da su Pavelić i njegove ustaše proglasili hrvatsku državu, a opet s druge strane, jasno je da su neki od tih ustaša počinili i čine zločine.

Kako prihvatiti državu, a odbiti ustaštvo, koje je bilo fašizam i nijekalo slobodu protivnicima pa i Hrvatima. Što više, ta NDH niti je bila prava država, jer je svatko od Nijemaca, Talijana do partizana po njoj haračio i ponašao se kao gospodar. Moglo bi se reći da je NDH sličila na državu. Hrvatska je bila opustošena, popaljena, ona je bila pravo zgaristište. Žalosno je, da smo do kraja rata morali »klapati« za Nijemcima. A što opet učiniti? Zar se ne može ovdje primijeniti ona: »Ako u šumu, vuci, ak' u polje, Turci«.

Povratimo se ponovo hercegovačkim franjevcima. Zašto oni nisu iznijeli i pred domaću i svjetsku javnost dokumentaci-

ju i tako obustavili klevetanje i laži protiv njih samih. Hercegovački fratar ne želi da ga se smatra nepatriotom. On želi uvijek biti rodoljub pod svim mogućim i nemogućim prilikama. Čak je jednom dijelu hercegovačkih franjevaca drago pokazati se u rodoljubnim – u najnovije vrijeme i političkim – organizacijama i na demonstracijama tih društava, čime oni manifestiraju svoje rodoljublje. Hercegovački fratri nisu željeli javno kritizirati Pavelića, ustaše i cijeli Pavelićev režim. To se smatralo među Hrvatima manjak rodoljublja, a kod nekih i izdajstvom. Većina je osuđivala zločine i druge nevaljaštine privatno i međusobno. Većina ih je željela ostati dokraja rodoljubima bez obzira kakvu su cijenu za to morali platiti.

Da situacija bude još gora, čak je ovakvo ponašanje nastavljeno i iza 1945., posebno u emigraciji, u njihovim publikacijama, kao tjednik *Danica*, mjesečnik *Hrvatski katolički glasnik* te godišnjak *Hrvatski kalendar*. U ovim franjevačkim glasilima kadikada hrvatski bi novinari, pa čak i neki političari, objavili članke koji su naginjali prema skrajnjoj hrvatskoj radikalnoj stranci. Naravno da se onda zbog tih članaka fratre optuživalo, pa im se čak i ustaštvo pripisivalo. Drugim riječima, franjevci su bili često puta žrtve svoje neopreznosti.

Ne znam zašto, a ni kako je u širokobriješkoj gimnaziji zavladao nacionalizam dosta jak. Odakle i kako je to došlo, ne bih mogao sa sigurnošću ustvrditi. Po svoj prilici, to je podržavano i raspirivano od studenata sa Zagrebačkog sveučilišta koji su nekoć bili đaci na Širokom Brijegu. Osim toga, lijep je broj širokobrijeških đaka bio iz Hercegovine, a tih godina nacionalna svijest i borba za hrvatsku državnost u Hercegovini bila je u punom jeku. To je bio odgovor na velikosrpstvo onih vremena. Đaci iz drugih hrvatskih pokrajina usvojili su ove ideje, a dosta se tih đaka napilo »hrvatskog nacionalizma« iz drugih izvora, pa su onda ovi đaci raznijeli te ideje cijelom Hrvatskom. Tako se preko đaka saznalo za jako središte hrvatskog domoljublja na Širokom Brijegu. Tada sam bio u gi-

mnaziji pa mogu s potpunom sigurnošću ustvrditi da su širokobriješki đaci i profesori-franjevci išli u razkorak. Hoću reći da franjevci nisu gajili ili naturivali taj nacionalni momenat. Ali istina je i to da ga nisu priječili. Bila je atmosfera što se tiče profesora: glavno je da đaci dobro uče, da se dobro ponašaju, a ostalo je ostavljeno đacima na slobodu. Čak tih par franjevaca-profesora jugoslavenski orijentirana nisu nametali svoje ideje drugima. Govorenje i pisanje da je Široki Brijeg bio neko rasadište hrvatskog političkog radikalizma i državotvorstva i – ako hoćete – nekog ustaštva, posve je krivo ako bi se pod ovim podrazumijevali širokobriješki franjevci-profesori. Naime rasadište su stvorili neki drugi čimbenici, i to s vana.

Istina je, pak, da je nekoliko ljudi iz širokobriješke gimnazije zauzimalo važne položaje u NDH, kao dr. Andrija Artuković, dr. Jozo Dumandžić, dr. Franjo Nevistić koji je slovio kao politički ideolog studenata. Još je bilo širokobrijeških đaka koji su zauzimali, bilo u kulturnom, bilo političkom i društvenom polju značajnija mjesta u Zagrebu. O tom se mnogo pričalo i često se puta uvećavalo, kao što se uvećava borbenost i vojnička ustrajnost i uzdržljivost hercegovačkih vojnika. Meni su neki ustaški časnici iz Hercegovine, kao bojnič Gabro Sivrić te dopukovnik Križan Ostojić (Kalaba) i još neki pričali, iza nekoliko godina provedenih u ratu i borbama, da bi najradije imali za svoje vojnike u borbama momke iz Sjeverne Hrvatske, posebno iz Slavonije.

No, širokobriješka gimnazija nije dala jedino nacionaliste-ustaše. Iz njezinih su klupa izišli čak i neki poznatiji komunisti, kao Marko Zovko, Tune Ramljak. Bilo ih je još, kao Čilić iz Međugorja, čijega se imena trenutno ne mogu sjetiti. Glasoviti hercegovački komunist Ivan Krndelj nije išao u širokobriješku gimnaziju. Jakiša Dugandžić blizak fratrima, kasnije borbeni komunist, ubijen je u Jasenovcu. Još jedan od vrlo poznatih komunista, koji je svršio gimnaziju na Širokom Brijegu, bio je Nikola Zeljko.

9. Biskup Petar Čule i hrvatski biskupi brane širokobriješke fratre

Ne znam, da me je ikada tako nešto potaklo na razmišljanje, napunilo strahopočitanjem, kao dva pisma, od 24. ožujka i 20. rujna 1945., hrvatskih biskupa. Čitajući ova dva pisma, meni se čini, da čovjek mora apsolutno pomisliti da su ova dva pisma čisti produkt Duha Svetoga, ili bolje reći, da su njihovi autori bili vođeni i nadahnuti darovima Duha Svetoga. Kad i sada čitam ova dva pisma, osjetim da se nalazim u prisutnosti Duha Svetoga. Ne mogu naprosto zamisliti da bi oni bili produkt ljudskog uma, bez obzira kako su ondašnji biskupi mogli biti intelektualno sposobni, osim toga još do skrajnosti poštenu. Čini mi se da u Crkvi Duh Sveti mora progovoriti od vremena do vremena, da se uistinu vidi njegova nazočnost. To je bilo u ova dva pisma. Tako sam osjetio i doživio ova dva pisma. Šteta da im se u današnjem hrvatskom tisku ne posvećuje veća pažnja.

Kad govorim da je Duh Sveti prisutan u katoličkoj Crkvi, a isto tako i Krist, ne znam kojoj bi božanskoj osobi ovu snagu i nadahnuće u biskupima trebalo pripisati. Možda obadvjema zajedno. No bilo kako bilo, ova su dva pisma svrhunaravno nadahnuti i produkt su božanski, naime, bila je dana snaga, moć i odvažnost kao i mudrost hrvatskim i slovenskim biskupima da izreknu istinu.

Zašto ovo i ovako govorim? Tko je živio u onim apokaliptičkim danima kad su ova dva pisma napisana, zna da se živjelo u skrajnoj nesigurnosti. Tada se nije znalo kad se leglo u krevet da li će se živ ustati slijedećeg dana. Osim toga, bilo je na snazi i na dnevnom redu najobičnije bezvlađe protiv svećenika i biskupa. Isto su iskusivali i drugi ljudi i žene. Bila je čista anarhija. Biskupi su mogli toliko snage smoći da su rekli »u brk« onim vlastodršcima što im ne valja. Čovjek bi očekivao da će se upotrijebiti neka »diplomacija«, da se neće ići u otvoren sukob sa tiranima, da će prešutjeti lažne optužbe protiv nevino poubijanih svećenika. Međutim, oni su se odlučili da brane čast i dostojanstvo, kako svećenika

i redovnika, tako isto i običnog puka koji su drugčije mislili od ondašnjih vlastodržaca. Uzimlju na se teret i odgovornost. I upravo u ovome se vidi da je to konačno urodilo plodom, putem trpnje, patnje i odvažnosti. Oni najenergičnije protestiraju da se njih biskupe, svećenike i redovnike nazivlje ratnim zločincima.

Hrvatski biskupi u svome pismu, od 24. ožujka 1945. godine, govore o osnutku hrvatske države i naglasuju da je to bila vjekovna želja hrvatskog naroda, pa zato nema pravo nitko optuživati niti biskupe što su to prihvatili, a niti bilo koga drugoga. Zato se hrvatski biskupi osvrću ponovno na ratne zločine, naime, da se svaljuje krivica na biskupe, te svećenike i redovnike. Čak da je obični svijet, na tisuće i tisuće Hrvata nazvanih ratnim zločincima što je apsolutno nemoguće pojmiti i prihvatiti. Oni dalje ustanovljuju činjenično stanje da su neprijatelji hrvatskog naroda upotrijebili sva moguća sredstva da bi ga potpunoma iskorijenili. I onda podvlače da su neki Hrvati pojedinci na ovo odgovorili »ubojstvima za ubojstva«. Onda biskupi pripominju da su biskupi na mjestu osudili takve čine.

Kamo sreće da su se ovakva rezoniranja držali svi građanski pisci. Biskupi nisu zatvorili oči pred činjenicama nego su ih časno priznali. Oni su čak priznali da su neki svećenici u svome ekstremnom nacionalizmu počinili grijeh protiv pravednosti i kršćanske ljubavi. Oni niti pokušavaju da brane ovakve svećenike, nego da se izvedu pred sud, da im se sudi. Ali

isto ističu da je vrlo neznatan broj ovakvih svećenika. Ovo je napomenuto u pismu od 20. rujna 1945. Međutim se, u pismu od 24. ožujka iste godine, napominje ako je pojedini svećenik pogriješio o ljudskim pravima da su ga već kaznile nadležne vlasti, pa dapače da je bio izbačen iz svećeničkog staleža. Vjerojatno se misli na ovome mjestu na bosanskog franjevca Majstorovića-Filipovića.

U pismu od 20. rujna 1945. godine biskupi se tuže da je dr. Janko Šimrak, biskup grkokatolički, još uvijek lišen slobode, naime, da je zatvoren. Također oni podvlače da im nije poznata sudbina biskupa Carevića iz Dubrovnika.

Iz rečenoga jasno se vidi da su pojedini svećenici grijeshili i da ih treba izvesti pred sud. Međutim, kad se radi o širokobriješkim fratrima oni izričito vele da je njih 28 nevino ubijenih. Tu nije bilo ništa što bi naličilo na neku vrstu suda. Oni odrješito odbacuju lažnu optužbu da su se borili protiv Narodne oslobodilačke vojske. Što više, hrvatski biskupi spominju da su širokobriješki fratri bili poznati kao protufašisti.

Nema sumnje da je ova informacija o širokobriješkim fratrima donesena od biskupa Petra Čule, mostarsko-duvanjskog biskupa, pod čiju su vlast dotični redovnici i profesori spadali. Isto je tako jasno da je ova informacija o širokobriješkim fratrima donesena u Pastoralnom pismu hrvatskih biskupa od 20. rujna 1945. godine. Naravno da su komunisti to upisali za velik »zločin« na suđenju

Čuli kao i Stepincu, ali su i jedan i drugi ponovno odlučno zasvjedočili da ostaju pri svojim tvrdnjama. Vjerujem dapače da su biskupu Čuli dodane godine zatvora, jer je branio nevinu stvar.

Opet ponavljam da su hrvatski pisci i novinari slijedili u svom pisanju svoje biskupe, naime, da su pripisali zločine i kri-

vice onomu koji snosi odgovornost za nje, uvjeren sam da se ne bi đuture sve krivice stavljale na cijeli hrvatski narod. Svijetu je bilo poznato da su se neka zlodjela desila na hrvatskim prostorima i trebalo je ove krivce pronaći, žigosati ih kao takve i na nje svaliti svu odgovornost. »Kako se god sunce ne može pokriti dlanom«,

tako se isto nisu mogla zlodjela počinjena na hrvatskim prostorima zatajiti.

A mi smo, nažalost, nastojali da to zaniječemo.

dr. fra Ivo Sivrić, *Krvave godine*, ZIRAL, Chicago – Mostar, 1996., str. 195. – 200.; 206. – 208. ✍

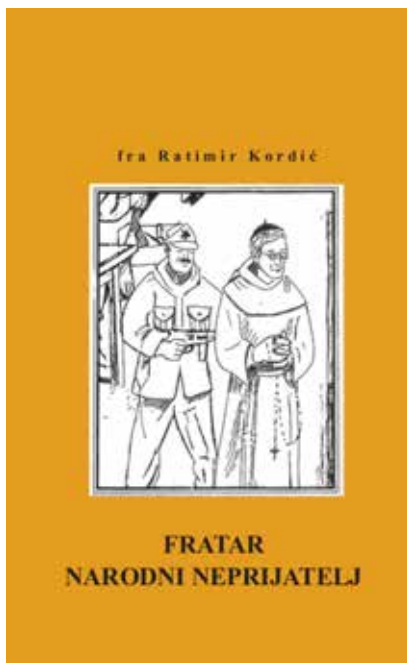
FRATAR – NARODNI NEPRIJATELJ*

► Piše: fra Ratimir Kordić

Mobilizacija

U nedjelju 5. studenoga 1944. opet je najavljen zbor poslije pučke mise. Zbor se redovito održavao pred kućom Mate Ćirlića, koja je tada služila kao osnovna škola. Na zboru je naredeno da se svi Drinovčani od osamnaest do pedeset godina u sljedeći četvrtak u osam sati prijave u Općini. Koja je bila svrha te naredbe, ne znam. Riječ mobilizacija nije uopće bila spomenuta. Rečeno je da će biti odgovoran pred zakonom tko god se ne prijavi.

Narod je, međutim, shvatio da se radi o mobilizaciji. Uznemireni radi toga, pravili su razne kombinacije i komentare. Puno ih je uznemiravalo što je bojišnica bila tako blizu. Partizani su, naime, bili nekako postavljeni od Imotskog preko Posušja, Vranića, Buhova i Kruševa. Mnogi su pretpostavljali da će biti upućeni na tu bojišnicu. Jedni su tvrdili da im se više ne ratuje, drugi da neće pucati na brata koji se nalazi na drugoj strani, a opet neki da bi trebalo nekako se probiti na drugu stranu. Uglavnom, svi su nešto planirali, a ništa nisu poduzimali.

Župljani su se nerado navraćali u župni ured. Glasnogovornik zbivanja u Drinovcima bila je Anđa Šimić Veronikina. Veronika i njezina kći Anđa prale su kućno i crkveno rublje. Kako mi se poslužitelj Boško Čerkez preplašio partizana i pobjegao kući, Anđa je posluživala u kući. Njezina je kuća bila sasvim blizu, pa je u njoj i spavala po noći. Čak i preko dana boravila je dulje kod svoje

kuće. To je bilo privremeno rješenje dok ja pronađem stalnu posluđu.

Ja i moj pomoćnik fra Slobodan Lončar nerado smo izlazili iz kuće, osim po službenoj dužnosti. Nismo htjeli dati povoda da se naši stavovi krivo tumače među narodom.

Stari fra Ciprijan Brkić zadovoljio se mojom tvrdnjom da će sve teći dobro i da se nema čega bojati.

Došao je neželjeni četvrtak. Taj dan došlo je na Općinu oko dvadeset ljudi da se prijave. Ostali su htjeli ostati nezapaženi, a, eto, odjedanput im se učinilo da su u ilegalnosti. Oni u Općini nisu javno reagirali na taj masovni neodziv. Manji broj njih bio je pozvan u vojsku. To su uglavnom bili oni koji se ne žele priključiti novom poretku, ali isto tako ne žele pokazati nikakvim znakom da su protiv te nove vlasti.

Pjegavi tifus

Početkom prosinca 1944. pojavio se u Drinovcima pjegavi tifus. Jedna zdravstvena ekipa, navodno iz Sarajeva, došla je ovamo. Ljudi iz ove eki-

* Izvadci. Tekst donosimo u izvorniku jer vrijedi kao svjedočenje sa svim svojim subjektivnostima. Popravljen je samo očit pogreške.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»Fra Leo Petrović i 65 subraće«, XIV., 1 (26),
Široki Brijeg, 2021., siječanj – srpanj, 2021.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
Kard. Stepičca 14, 88220 Široki Brijeg
Avenija G. Šuška 2, 10040 Zagreb

Veza:
tel.: +387 39 700-325
faks: +387 39 702-936
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala *pobijeni.info* u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada 13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga...:

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar;
Korisnik: Hercegovačka franjevačka
provincija;

Svrha: prilog Vicepostulaturi
žiro-račun: 3381602276649744
devizni račun:
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

U ovom razdoblju nestabilnosti mi stabilno izlazimo s ovim našim glasilom. A i kako bismo drukčije! Vremena mogu biti ovakva i onakva, nama je ići u pravome smjeru. Jedino u ovome vremenu stvarne ili nestvarne pošasti mrvicu manje odlazimo na drugu stranu granice. Na snazi su raznorazne mjere i ne smijemo ih kršiti. Ali ih smijemo neprestano propitkivati, ne dati da nas prevare i učine nas bićima drugoga ili nekoga tamo reda. A nije da ih nema koji to žele. Zlo se opasno razmahalo u svijetu. Misli da je kucnuo njegov čas. Da ne bi!

Naši pobijeni fratri, naše nevino pobijene žrtve uče nas da se zlu najbolje oduprijeti dobrim: molitvom, razmišljanjem, djelovanjem... Ono ništa ne može pred tim. Nemoćno je u svojoj rugobi. Na taj način pobijedimo i ovo vrijeme. Život je naš, a poraz je njihov.

Prisjetimo se svega ovoga dok razmišljamo o društvu s obiju strana granice. Snage totalitarnoga jugoslavenskoga režima ponovno bi da nam kroje kapu. Kao i prije, zanose se svojim otrovnim i pogubnim maglama. To je čak i Europa, ovakva kakva je, priznala pa je komunizam stavila uz bok nacionalsocijalizma i fašizma kao suvremene totalitarizme čije bi nasljeđe trebalo neizostavno odbaciti. Znamo da to kod nas trenutačno nije slučaj. Ništa čudno. Dali smo glas onima koji s tim poraženim i prokazanima snagama tikve sade pa smo tu gdje jesmo. Odbacuju se zaslužni za hrvatsku slobodu, a veličaju odnarođene ličnosti. Da ne idemo

daleko, pogledajmo sve to na primjeru časnoga biskupa don Mile Bogovića. Otišao je u zasluženu mirovinu, ali mu društvo ne odade priznanje za njegov ustrajan i plodonosan rad. Žele ga jednostavno gurnuti u zaborav. Tako su se odnosili prema njemu i dok je bio na bolesničkoj postelji. Komercijalni mediji o njemu šute, što se nekako može i razumjeti, ali šute i oni javni što se nikako ne može razumjeti. Propuštaju ispuniti zadaću zbog koje ih plaća nevoljni hrvatski puk.

Zbog svega toga drago nam je da u ovome broju možemo objaviti novopronađenu misu posvećenu bl. Nikoli Taveliću, koju je napisao fra Bruno Adamčik. Unatoč tomu što su jugokomunisti u veljači 1945. na Širokom Brijegu spalili više od 70.000 knjiga, župne matice i svaki papirić koji su uspjeli pronaći, ona je preživjela. Ako Bog da, uskoro će biti i izvedena ovdje na Širokome Brijegu. Život pobjeđuje ma koliko se god zlo trudilo satruti ga.

Neka prežive i uspomene na naše pobijene. Spomen na njih obilježavajmo na razini Crkve u Hrvata, na razini pojedine biskupije, odnosno nadbiskupije ili pak na razini pojedine župe. Ako već nismo, ustanovimo taj dan. Obnovit će nas kao domoljube i kao kršćane. Ulit će nam novu snagu.

Bezbroj puta dokazali smo da nas poteškoće ne mogu slomiti. Dokažimo to ponovno u prijateljstvu sa svojim Bogom.

mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Djela pobijenih	34
Stratišta	15	Nagradni natječaj	46
Glas o mučeništvu	18	Povijesne okolnosti	49
Glas o znakovima	28	Razgovor	55
Odjek u puku	30	Podlistak	59